

ΚΕΙΜΕΝΟ 21:

XXI. Πώς πήρε το όνομά του το Pisaurum

Brenno duce Galli, apud Alliam flumen deletis legionibus Romanorum, everterunt urbem Romam praeter Capitolium, pro quo immensam pecuniam acceperunt. Tum Camillus, qui diu apud Ardeam in exilio fuerat propter Veientanam praedam non aequo iure divisam, absens dictator est factus; is Gallos iam abeuntes secutus est: quibus interemptis aurum omne recepit. Quod illic appensum civitati nomen dedit: nam Pisaurum dicitur, quod illic aurum pensatum est. Post hoc factum rediit in exilium, unde tamen rogatus reversus est.

Οι Γαλάτες με αρχηγό το Βρέννο, αφού κατατρόπωσαν τις λεγεώνες των Ρωμαίων κοντά στον Αλλία ποταμό, κατέστρεψαν εντελώς την πόλη Ρώμη εκτός από το Καπιτώλιο, για το οποίο πήραν ως αντάλλαγμα τεράστιο χρηματικό ποσό. Τότε ο Κάμιλλος, ο οποίος για πολύ καιρό βρισκόταν στην εξορία κοντά στην Αρδέα εξαιτίας της λείας από τους Βηίους που δεν είχε μοιραστεί ακριβοδίκαια, αν και απουσίαζε εκλέχτηκε δικτάτορας. Αυτός ακολούθησε τους Γαλάτες, ενώ ήδη αποχωρούσαν: αφού εξολοθρεύτηκαν αυτοί, πήρε πίσω όλο το χρυσάφι. Επειδή αυτό ζυγίστηκε εκεί έδωσε το όνομα στην πόλη: ονομάστηκε δηλαδή Πίσαυρο, επειδή εκεί ζυγίστηκε το χρυσάφι. Ύστερα από αυτή την πράξη επέστρεψε στην εξορία, απ' όπου όμως γύρισε, αφού τον παρακάλεσαν.

ΚΕΙΜΕΝΟ 22:

XXII. Προτροπές προς τους Ρωμαίους

Imitemur nostros Brutos, Camillos, Decios, Curios, Fabricios, Scipiones, innumerabiles alios qui hanc rem publicam stabiliverunt; quos equidem in deorum immortalium coetu ac numero repono. Amemus patriam, pareamus senatui, consulamus bonis; praesentes fructus neglegamus, posteritatis gloriae serviamus; id esse optimum putemus, quod est rectissimum; speremus quae volumus, sed feramus quod acciderit; arbitremur denique corpus virorum fortium magnorumque hominum esse mortale, animi vero motus et virtutis gloriam sempiternam esse.

Ας μιμηθούμε τους δικούς μας Βρούτους, Καμίλλους, Δέκιους, Κούριους, Φαβρίκιους, Σκιπίωνες, τους αμέτρητους άλλους, οι οποίοι στέριωσαν αυτήν την πολιτεία. Αυτούς εγώ βέβαια τοποθετώ σε (μια) θέση ανάμεσα στη «χορεία» των αθανάτων θεών. Ας αγαπάμε την πατρίδα, ας υπακούμε στη Σύγκλητο, ας φροντίζουμε για τους καλούς (πολίτες). Ας αδιαφορούμε για τα τωρινά κέρδη, ας υπηρετούμε τη δόξα του μέλλοντος. Ας θεωρούμε ότι είναι άριστο αυτό, το οποίο είναι το πιο σωστό. Ας ελπίζουμε αυτά που θέλουμε, αλλά ας υπομένουμε ότι πρόκειται να μας συμβεί. Ας πιστεύουμε τέλος, ότι το σώμα των δυνατών ανδρών και των μεγάλων ανθρώπων είναι θνητό, (αλλά) όμως ότι οι δυνάμεις της ψυχής και η δόξα της ανδρείας είναι αιώνια.

ΚΕΙΜΕΝΟ 23:

XXIII. Ένας υπέροχος άνθρωπος

Aegrotabat Caecina Paetus, maritus Arriae, aegrotabat et filius. Filius mortuus est. Huic Arria funus ita paravit, ut ignoraretur a marito; quin immo cum illa cubiculum mariti intraverat, vivere filium simulabat, ac marito persaepe interroganti, quid ageret puer, respondebat: "Bene quievit, libenter cibum sumpsit". Deinde, cum lacrimae suae, diu cohibitae, vincerent prorumperentque, egrediebatur; tum se dolori dabat et paulo post siccis oculis redibat. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium moverat; fuit Caecina in partibus eius et, occiso Scriboniano, Romam trahebatur. Erat ascensus navem; Arria milites orabat, ut simul imponeretur. Non impetravit; conduxit piscatoriam naviculam ingentemque navem secuta est.

Ο Καϊκίνας Παίτος, ο σύζυγος της Αρρίας, ήταν άρρωστος, άρρωστος ήταν και ο γιος (τους). Ο γιος (τους) πέθανε. Η Αρρία του έκανε την κηδεία έτσι, ώστε να αγνοείται από το σύζυγό (της). Όχι μόνο αυτό αλλά, κάθε φορά που εκείνη έμπαινε στην κρεβατοκάμαρα του συζύγου (της), προσποιούνταν ότι ο γιος (τους) ζει και απαντούσε στο σύζυγό (της) που ρωτούσε πολύ συχνά, τι κάνει το παιδί: « κοιμήθηκε καλά, πήρε πρόθυμα την τροφή». Έπειτα, όταν τα δάκρυά της, που είχαν συγκρατηθεί πολύ χρόνο νικούσαν και ξεσπούσαν, έβγαινε έξω. Τότε παρέδιδε τον εαυτό της στη θλίψη και λίγο αργότερα ξαναγόριζε με στεγνά μάτια. Ο Σκριβωνιανός είχε στασιάσει στην Ιλλυρία εναντίον του Κλαύδιου. Ο Παίτος είχε πάει με το μέρος του και, όταν σκοτώθηκε ο Σκριβωνιανός, οδηγούνταν σιδεροδέσμιος στη Ρώμη. Επρόκειτο να ανέβει στο καράβι. Η Αρρία παρακαλούσε τους στρατιώτες, να επιβιβαστεί μαζί του. Δεν το κατόρθωσε: νοίκιασε ψαράδικο πλοιάριο και ακολούθησε το πελώριο καράβι.

ΚΕΙΜΕΝΟ 24:

XXIV. Το πάθημα ενός ψεύτη

Cum Cornelius P. Nasica ad Ennium poetam venisset eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset eum domi non esse, Nasica sensit illam domini iussu id dixisse et illum intus esse. Accipe nunc quid postea Nasica fecerit. Paucis post diebus cum Ennius ad Nasica venisset et eum a ianua quaereret, exclamavit Nasica se domi non esse, etsi domi erat. Tum Ennius indignatus quod Nasica tam aperte mentiebatur: " Quid" inquit "Ego non cognosco vocem tuam?" Visne scire quid Nasica responderit? "Homo es impudens. Ego cum te quaererem, ancillae tuae credidi te domi non esse; tu mihi ipsi non credis?"

ΚΕΙΜΕΝΟ 24:

Όταν είχε πάει ο Πόπλιος Κορνήλιος Νασικός στον ποιητή Έννιο και ζητούσε τον Έννιο από την πόρτα η υπηρέτρια είπε σ' αυτόν ότι αυτός δεν ήταν στο σπίτι, ο Νασικός κατάλαβε ότι εκείνη είπε αυτό με διαταγή του αφεντικού της και (κατάλαβε) ότι εκείνος ήταν μέσα. Μάθε τώρα, τι έκανε ο Νασικός ύστερα. Λίγες μέρες αργότερα, όταν ο Έννιος είχε πάει στο Νασικά και ζητούσε αυτόν από την πόρτα, ο Νασικός φώναξε ότι δεν ήταν στο σπίτι, αν και ήταν στο σπίτι. Τότε ο Έννιος αγανακτισμένος, επειδή ο Νασικός τόσο φανερά έλεγε ψέματα, είπε: «Τι?» «Εγώ δεν αναγνωρίζω τη φωνή σου»; Θέλεις να μάθεις μήπως (=ne), τι απάντησε ο Νασικός; «Είσαι αναιδής άνθρωπος. Εγώ, όταν σε ζητούσα, πίστεψα την υπηρέτριά σου ότι δεν ήσουν σπίτι. Εσύ δεν πιστεύεις εμένα τον ίδιο»;

ΚΕΙΜΕΝΟ 25:

XXV. Πώς ένα σύκο στάθηκε αφορμή να καταστραφεί η Καρχηδόνα

Cato attulit quodam die in curiam ficum praecocem ex Carthagine ostendesque patribus " Interrogo vos " inquit "quando hanc ficum decerptam esse putetis ex arbore". Cum omnes recentem esse dixissent, "Atqui ante tertium diem" inquit "scitote decerptam esse Carthagine. Tam prope a muris habemus hostem! Itaque cavete periculum, tutamini patriam. Opibus urbis nolite confidere. Fiduciam quae nimia vobis est, deponite. Neminem credideritis patriae consulturum esse, nisi vos ipsi patriae consulueritis. Mementote rem publicam in extremo discrimine quondam fuisse!" Statimque sumptum est Punicum bellum tertium quo Carthago deleta est.

Ο Κάτωνας έφερε κάποια μέρα στο Βουλευτήριο (ένα) πρώιμο σύκο από την Καρχηδόνα και δείχνοντάς το στους Συγκλητικούς «Ρωτώ εσάς» είπε «πότε νομίζετε ότι αυτό το σύκο κόπηκε από το δέντρο». Όταν όλοι είπαν ότι ήταν φρέσκο, είπε: «Κι όμως πριν τρεις μέρες» είπε «μάθετε ότι κόπηκε στην Καρχηδόνα. Τόσο κοντά στα τείχη έχουμε τον εχθρό! Λοιπόν φυλαχτείτε από τον κίνδυνο και προστατέψτε την πατρίδα. Μη στηρίζετε στις δυνάμεις της πόλης (ενν. Ρώμης). Να αποβάλετε την αυτοπεποίθηση, που είναι υπερβολική σ' εσάς. Μην πιστέψετε ότι θα φροντίσει κανείς για την πατρίδα, εάν εσείς οι ίδιοι δε φροντίσετε για την πατρίδα. Θυμηθείτε ότι κάποτε η πολιτεία βρέθηκε στον έσχατο κίνδυνο»! Κι αμέσως άρχισε ο τρίτος Καρχηδονιακός πόλεμος, στη διάρκεια του οποίου καταστράφηκε η Καρχηδόνα.

ΚΕΙΜΕΝΟ 26:

XXVI. Ο Πλίνιος αναγγέλλει ένα θλιβερό γεγονός

C. Plinius Marcellino suo salutem. Tristissimus haec tibi scribo: Fundani nostri filia minor mortua est. Ea puella nihil umquam festivius, nihil amabilius nec longiore vita dignius vidi. Nondum annos XIII impleverat, et iam illi anilis prudentia, matronalis gravitas erat et tamen suavitas puellaris. Ut illa patris cervicibus inhaerebat! ut nos amicos paternos et amanter et modeste complectebatur! ut nutrices ut paedagogos, ut praeceptores dilligebat! quam studiose, quam intellegenter lectitabat! ut parce ludebat! Qua illa patientia, qua etiam constantia novissimam valetudinem tulit!

Ο Γάιος Πλίνιος στέλνει χαιρετισμό στο δικό του (στο φίλο του) Μαρκελλίνο. Γράφω αυτά σ' εσένα πάρα πολύ λυπημένος: Πέθανε η μικρότερη κόρη του δικού μας Φουνδανού (του Φουνδανού μας). Από αυτήν την κοπέλα τίποτα δεν είδα ποτέ πιο πρόσχαρο, τίποτα πιο αξιαγάπητο ούτε πιο άξιο για πιο μακρόχρονη ζωή. Ακόμη δεν είχε συμπληρώσει τα 13 χρόνια, και ήδη υπήρχε σ' εκείνη γεροντική φρόνηση, σοβαρότητα που ταιριάζει σε δέσποινα, όμως και κοριτσιίστικη γλυκύτητα. Πως κρεμιόταν εκείνη στο λαιμό του πατέρα (της)! Πως αγκάλιαζε εμάς, τους πατρικούς φίλους, και με αγάπη και με σεμνότητα! Πως αγαπούσε τις τροφούς, πως τους παιδαγωγούς, πως τους δασκάλους (της)! Με πόση επιμέλεια, με πόση εξυπνάδα και προθυμία διάβαζε! Πόσο συγκρατημένα έπαιζε! Με πόση υπομονή, κι ακόμη με πόση εγκαρτέρηση εκείνη υπόμεινε την τελευταία αρρώστια!

ΚΕΙΜΕΝΟ 27:

XXVII. Το πνεύμα ωριμάζει όπως οι καρποί

Cum Accius ex urbe Roma Tarentum venisset, ubi Pacuvius grandi iam aetate recesserat, devertit ad eum. Accius, qui multo minor natu erat, tragoediam suam cui "Atreus" nomen est, ei desideranti legit. Tum Pacuvius dixit sonora quidem esse et grandia quae scripsisset, sed videri tamen ea sibi duriora et acerbiora. "Ita est" inquit Accius "ut dicis; neque id me sane paenitet; meliora enim fore spero quae deinceps scribam. Nam quod in pomis est, idem esse aiunt in ingeniis: quae dura et acerba nascuntur, post fiunt mitia et iucunda; sed quae gignuntur statim vieta et mollia, non matura mox fiunt sed putria.

Όταν ο Άκκιος είχε πάει από την πόλη Ρώμη στον Τάραντα, όπου ο Πακούβιος είχε αποσυρθεί σε μεγάλη πια ηλικία, κατέλυσε σ' αυτόν. Ο Άκκιος, ο οποίος ήταν πολύ μικρότερός του στην ηλικία, διάβασε σ' αυτόν, αφού το επιθυμούσε, την τραγωδία του, της οποίας το όνομα είναι «Ατρέας». Τότε ο Πακούβιος είπε ότι (αυτά), τα οποία είχε γράψει ήταν βέβαια ηχηρά και μεγαλοπρεπή, αλλά ότι του φαινόταν όμως κάπως τραχιά και στυφά. «Έτσι είναι» είπε ο Άκκιος «όπως τα λες» και ούτε μετανιώνω βέβαια γι' αυτό. Γιατί ελπίζω ότι (αυτά), που θα γράψω στη συνέχεια, θα είναι καλύτερα. Λένε αλήθεια ότι συμβαίνει στο πνεύμα το ίδιο πράγμα, το οποίο συμβαίνει στους καρπούς: (αυτοί), που γεννιούνται σκληροί και πικροί, γίνονται ύστερα γινωμένοι και γλυκείς. Αλλά (αυτοί), που γεννιούνται από την αρχή μαραμένοι και μαλακοί, δε γίνονται αργότερα ώριμοι, αλλά σάπιοι.

ΚΕΙΜΕΝΟ 28:

XXVIII. Στα ίχνη ενός δραπέτη δούλου

Aesopi nostri Licinus servus tibi notus Roma Athenas fugit. Is Athenis apud Patronem Epicureum paucos menses pro libero fuit, inde in Asiam abiit. Postea Plato quidam Sardinianus, cum eum fugitivum esse ex Aesopi litteris cognovisset, hominem comprehendit et in custodiam Ephesi tradidit. Tu, hominem investiga, quaeso, summaque diligentia vel Romam mitte vel Epheso rediens tecum deduc. Noli spectare quanti homo sit. Parvi enim preti est, qui tam nihili est. Sed, propter servi scelus et audaciam, tanto dolore Aesopus est adfectus, ut nihil ei gratius possit esse quam recuperatio fugitivi.

Ο Λίκινος ο δούλος του δικού μας Αίσωπου που είναι γνωστός σ' εσένα δραπέτευσε από τη Ρώμη στην Αθήνα. Αυτός στην Αθήνα έμεινε σαν ελεύθερος λίγους μήνες κοντά στον Πάτρωνα τον Επικούρειο, κι από 'κει πήγε στην Ασία. Αργότερα κάποιος Πλάτωνας από τις Σάρδεις, όταν έμαθε από γράμμα του Αισώπου ότι αυτός ήταν δραπέτης, συνέλαβε τον άνθρωπο και τον παρέδωσε στη φυλακή στην Έφεσο. Εσύ αναζήτησε τα ίχνη του ανθρώπου, σε παρακαλώ, και με την πιο μεγάλη φροντίδα ή στείλ' τον στη Ρώμη ή φέρ' τον μαζί σου όταν επιστρέφεις από την Έφεσο. Μη σε απασχολήσει πόσο αξίζει ο άνθρωπος. Γιατί είναι μικρής αξίας, όποιος είναι τέτοιος μασκαράς. Αλλά ο Αίσωπος οργίστηκε τόσο πολύ εξαιτίας της ελεεινής πράξης και του θράσους του δούλου, ώστε τίποτε δε θα μπορούσε να του είναι πιο ευχάριστο από την επανάκτηση του δραπέτη.

ΚΕΙΜΕΝΟ 29:

XXIX. Ο Οκταβιανός, ο παπουτσή και το κοράκι

Cum Octavianus post victoriam Actiacam Romam rediret, homo quidam ei occurrit corvum tenens; instituerat haec dicere: "Ave, Caesar, victor imperator". Caesaris multum interfuit corvum emere; itaque viginti milibus sestertium eum emit. Id exemplum sutorem quendam incitavit, ut corvum doceret parem salutationem. Diu operam frustra impendebat; quotiescumque avis non respondebat, sutor dicere solebat "Oleum et operam perdidit". Tandem corvus salutationem didicit et sutor, cupidus pecuniae, eum Caesari attulit. Audita salutatione Caesar dixit: "Domi satis salutationum talium audio". Tum venit corvo in mentem verborum domini sui: "Oleum et operam perdidit". Ad haec verba Augustus risit emitque avem tanti, quanti nullam adhuc emerat.

Όταν ο Οκταβιανός μετά τη νίκη στο Άκτιο γύριζε στη Ρώμη, κάποιος άνθρωπος πήγε να τον συναντήσει κρατώντας (ένα) κοράκι. Το είχε εκπαιδεύσει να λέει τα εξής: «Χαίρε, Καίσαρα, νικητή στρατηγέ (ή αυτοκράτορα)». Ο Καίσαρας ενδιαφέρθηκε πολύ να αγοράσει το κοράκι. Το αγόρασε λοιπόν για είκοσι χιλιάδες σηστερτίους. Αυτό το παράδειγμα παρακίνησε κάποιον παπουτσή, να διδάξει τον ίδιο χαιρετισμό (σ' ένα) κοράκι. Για πολύ καιρό κόπιαζε μάταια. Και κάθε φορά που το πουλί δεν απαντούσε, ο παπουτσή συνήθιζε να λέει: «Κρίμα στον κόπο μου». Κάποτε επιτέλους το κοράκι έμαθε το χαιρετισμό και ο παπουτσή, θέλοντας να κερδίσει χρήματα, το έφερε στον Καίσαρα. Όταν ακούστηκε ο χαιρετισμός ο Καίσαρας είπε: «Στο σπίτι ακούω αρκετά τέτοιους χαιρετισμούς». Τότε ήρθαν στο νου του κορακιού τα λόγια του κυρίου του: « έχασα το λάδι και τον κόπο μου». Ο Αύγουστος γέλασε με αυτά τα λόγια και αγόρασε το πουλί για τόσο μεγάλο ποσό, για όσο δεν είχε αγοράσει κανένα άλλο μέχρι τότε.

ΚΕΙΜΕΝΟ 30:

XXX. Ο Λικίνιος Μουρήνας και τα ήθη της Ανατολής

Hic vero, iudices, et fuit in Asia et viro fortissimo, patri suo, magno adiumento in periculis, solacio in laboribus, gratulationi in victoria fuit.

Et si habet Asia suspicionem quandam luxuriae, Murenam laudare debemus, quod Asiam vidit sed in Asia continenter vixit. Quam ob rem accusatores non Asiae nomen Murenae obiecerunt, ex qua laus familiae, memoria generi, honos et gloria nomini constituta est, sed aliquod flagitium ac dedecus aut in Asia susceptum aut ex Asia deportatum.

Meruisse vero stipendia in eo bello virtutis fuit; patre imperatore libentissime meruisse pietatis fuit; finem stipendiorum patris victoriam ac triumphum fuisse felicitatis fuit.

(ο άνθρωπος) αυτός όμως (κύριοι) δικαστές, και βρέθηκε στην Ασία και (έναν) άνδρα πάρα πολύ γενναίο , τον πατέρα του, βοήθησε πολύ στους κινδύνους, παρηγόρησε στους μόχθους, συνεχάρηκε στη νίκη. Και αν η Ασία κρύβει κάποια υποψία τρυφής, οφείλουμε να επαινέσουμε το Μουρήνα, επειδή είδε την Ασία, αλλά έζησε στην Ασία με εγκράτεια. Για το λόγο αυτό οι κατηγοροί του δε χρησιμοποίησαν για μομφή εναντίον του Μουρήνα το όνομα «Ασία», από την οποία δημιουργήθηκε έπαινος για την οικογένειά του, υστεροφημία για τη γενιά του, τιμή και δόξα για το όνομά του, αλλά (τον κατηγόρησαν για) κάποιο όνειδος και (κάποια) ντροπή που φορτώθηκε στην Ασία ή έφερε μαζί του από την Ασία. Το ότι υπηρέτησε στρατιώτης στον πόλεμο εκείνο (αυτό) υπήρξε δείγμα ανδρείας. Το ότι υπηρέτησε με πάρα πολύ μεγάλη προθυμία, όταν ο πατέρας του ήταν στρατηγός υπήρξε δείγμα σεβασμού. Το ότι το τέλος της θητείας του συνέπεσε με τη νίκη και το θρίαμβο του πατέρα του υπήρξε δείγμα καλής τύχης.

